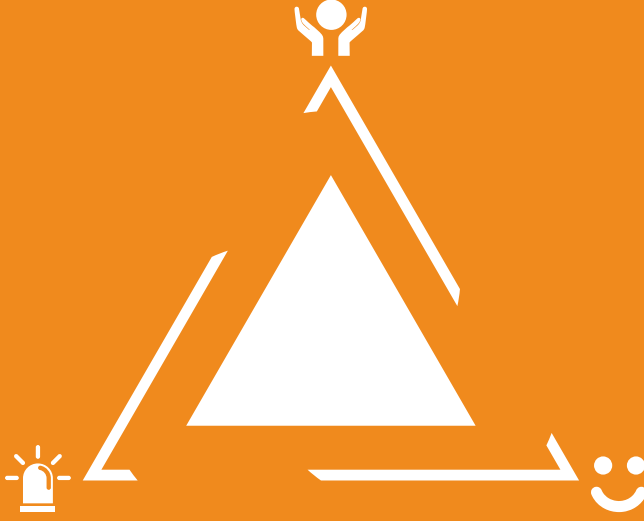

İnsani Yardımda Güvenlik Üçgeni:

“Kabullendirme, Korunma,
Caydırıcılık”

Araştırma 53

İnsani Yardım
Ocak 2018

İnsani Yardımda Güvenlik Üçgeni:

"Kabullendirme, Korunma,
Caydırıcılık"

©İNSAMER 2018

Bu yayının bütün hakları
İNSAMER İnsani ve Sosyal
Araştırmalar Merkezi'ne aittir.
İNSAMER'in izni olmaksızın
yayının metni herhangi
bir formda yayımlanamaz,
kopyalanamaz, çoğaltılamaz
ve dağıtımı yapılamaz. Kaynak
gösterilerek alıntı yapılabilir.

Hazırlayan:

Zülfiye Zeynep Bakır

Genel Yayın Yönetmeni:

Dr. Ahmet Emin Dağ

Editör:

Ümmühan Özkan

Web Editörü:

Zülfiye Zeynep Bakır

Referans İçin:

Bakır, Zülfiye Zeynep, "İnsani
Yardımda Güvenlik Üçgeni:
'Kabullendirme, Korunma,
Caydırıcılık", İNSAMER,
Araştırma 53, Ocak 2018.

Bu yazının içeriği ile ilgili bütün
sorumluluk müellifine aittir.

İHH
İNSANI YARDIM VAKFI

İNSAMER
İHH İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

İNSAMER,
İHH İnsani Yardım Vakfı'nın
araştırma merkezidir.

İÇİNDEKİLER

Giriş	01
Kabullendirme/ Benimsenme	02
Korunma	04
Caydırıcılık	09
Sonuç	12
Sonnotlar	14

Giriş

Tarihsel göstergeler dünyadaki şiddet sarmalının her geçen gün daha da yayıldığını ortaya koymaktadır ve her şiddet eylemi farklı boyutlarda da olsa insanların maddi ve manevi mağduriyetine yol açmaktadır. Bu tür olayların yaşandığı bölgelerdeki acıları dindirmek ve yaraları sarmak amacıyla görev yapan insani yardım aktörleri de kimi zaman bu şiddetten nasibini almaktadır. Bu anlamda, kaos ve kargaşa bölgelerinde faaliyet yürüten insani yardım çalışanları, buradaki muhtelif grupların veya bazı devletlerin

hedefi haline gelebilmektedir.¹ Örneğin, 2011 yılında dünya çapındaki krizlerde 86 insani yardım görevlisi hayatını kaybederken, 127'si ağır şekilde yaralanmış, 95'i de kaçırılmıştır.² 2012-2013 yılları arasında kaçırılan, hayatını kaybeden ve ağır şekilde yaralanan insani yardım çalışanlarının toplam sayısı 752 olmuştur. Bu artış trendi 2016 senesinde de sürmüştü ve aynı yıl 98 yardım görevlisi hayatını kaybetmiştir. Kimi şiddet gruplarının eylemleri yanı sıra, örneğin 2015-2016 yıllarında Orta-doğu'da öldürülen 54 insani yardım

görevlisi Rusya ve Amerika hava saldırılarında hayatını kaybetmiştir.³

Bütün bunlar, insani krizlere müdahale amacıyla bölgelerde görev yapan yardım çalışanlarının ne denli büyük bir tehdit altında olduğunu gözler önüne seren örneklerden sadece birkaçıdır. İnsani yardım çalışanları için söz konusu hayati riskleri azaltmak ve tehditleri ortadan kaldırmak maksadıyla birçok görüş

ortaya atılmıştır. Bu bağlamda farklı kriz alanlarında faaliyet gösterirken kendi güvenliklerini sağlama konusunda insani yardım çalışanlarının öncelikle uyguladıkları “kabullendirme/benimsenme”, “korunma” ve “caydırıcılık” gibi kavramlarla ifade edilen üçlü güvenlik stratejisi, günümüzde bu alandaki en yaygın yaklaşımlar olarak dikkat çekmektedir.

Kabullendirme/Benimsenme

Koenraad Van Brabant tarafından 2001 yılında ortaya atılan bu stratejiye göre, *kabullendirme* insani yardım örgütlerinin güvenliklerini sağlamak için kullandıkları temel yöntemlerden biridir. Bu yöntem, insani yardım çalışanlarının yansızlık/tarafsızlık ve bağımsızlık gibi insani ilkelere sadık kalarak bölge insanıyla yakın ilişkiler kurması, bölge insanına kim olduklarını, ne yaptıklarını ve ne için çalıştıklarını izah etmesi üzerine şekillenmektedir. Bu sayede, kriz bölgelerindeki halkla kurulacak yakın ilişkiler, insani yardım personelinin güvenliğini ve bölgedeki varlığını korumada yardımcı olacaktır. İnsani yardım ilkeleri, bilhassa yansızlık/tarafsızlık ilkesi, bölgedeki muhtelif gruplarla iletişim kurmada hayati önem taşımaktadır.⁴ Bölge halkını bu ilkelere sadık olduklarına inandıran insani yardım aktörlerinin yerel halk tarafından kabul edilmesi kolaylaşacak,

bu durum da onların kriz bölgelerine erişimlerini arttıracaktır. Diğer yandan insani yardım örgütlerinin yerel halk tarafından benimsenmesi ve kabul edilmesi, onlara yönelecek tehditleri de azaltacak, dolayısıyla can güvenliklerine dair riskleri de nispeten ortadan kaldıracaktır.⁵

İnsani yardım aktörlerinin bölge halkı tarafından benimsenebilmesi için yaşanan sıkıntıların iyi analiz edilmesi ve halkın ihtiyaçlarına ve yaşam biçimine uygun stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir. Bunların yanı sıra, insani yardım aktörlerinin bölge insanını tanımaya çalışması ve gündelik yaşamda onların arasına karışması da önem arz etmektedir. Çarşıda pazarda kriz coğrafyalarındaki halkla sohbet etmek, onlarla aynı sofrayı paylaşmak,

İnsani yardım aktörlerinin bölge halkı tarafından benimsenebilmesi için yaşanan sıkıntıların iyi analiz edilmesi ve halkın ihtiyaçlarına ve yaşam biçimine uygun stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir.

birlikte çay kahve içmek ve insanların dertlerini dinlemek, insani yardım aktörlerinin halk nezdinde kabul edilmesini kolaylaştıracaktır. Bu anlamda, örneğin özellikle küçük çocuklara hediyeler verip sevindirecek kurulacak samimi ilişkiler oldukça değerlidir. Bütün bunlar, insani yardım aktörlerini casus, tehlikeli ya da kirli amaçlara hizmet eden kişiler olarak gören yerel halkın tabularını yıkacak ve onları insani yardım çalışanlarının iyi niyetli olduğuna ikna etmede etkili olacaktır.⁶

Diğer yandan insani yardım aktörlerinin halk tabanında karşılık bulabilmesi, yapılan yardımın niteliği ve niceliğiyle de doğru orantılıdır. Ayrıca, bölgelerdeki potansiyel saldırganların insani yardıma ne ölçüde değer verdiği ve saldırganlarla yardımdan yararlanan kişiler arasındaki sosyal mesafe de insani yardım örgütlerinin kabul edilirliğine etki eden

faktörlerdendir.⁷ Yani bölge halkı insani yardım personeline hoşgörü ve sempatiyle yaklaşmak istese dahi, bazen çevresel faktörler ve etkileşim içerisinde bulunan gruplar buna müsaade etmeyebilmektedir.

Teorik olarak çerçevesi yukarıda anlatıldığı gibi çizilen kabullendirme yöntemi, pratiğe geçirildiğinde anlatıldığı kadar basit uygulanamayabilmektedir. Çünkü kriz bölgelerinde insani yardıma ihtiyaç duyan yerel halkın yanı sıra, çeşitli terör grupları, hükümetlerin silahlı güvenlik güçleri ve uluslararası aktörler de mevcuttur. Bu durum; insani yardım örgütlerinin bölgedeki bütün gruplarla temas halinde kalabilmesini ne yazık ki zorlaştırmaktadır. Ayrıca hükümetler de insani yardım aktörlerinin yerel halkla ve kendilerine karşı mücadele eden muhaliflerle iletişim kurmasını istemeyebilmektedir. Benzer şekilde, bir kriz bölgesinde bulunan silahlı gruplar veya diğer bazı yapılar, insani krizleri halkı dize getirmek için bir araç olarak kullandıklarından, insani yardım çalışanlarının yerel nüfusla etkileşime geçmesine müsaade etmeyebilmektedirler. Yahut uluslararası aktörler, (üzerinde ittifak edilen kapsamlı bir terör tanımı yapılmadığından) terörizm gerekçesiyle bazı gruplarla ve nüfusla temas kurulması ihtimalini ortadan kaldırmak için de insani yardım çalışanlarını engelleyebilmektedir. Kısacası, kriz bölgelerinin bu kompleks doğası, insani yardım örgütlerinin -her ne kadar insani ilkelere sadık kalmaya çalışsalar da-

bütün gruplarla iletişim kurmaları na, dolayısıyla kabullenilmelerinin artmasına mani olmaktadır.

Ancak ne var ki insani yardım aktörlerinin bölge halkı nezdinde kabul edilmesi, onların kaçırılma, yaralan-

ma ve hatta öldürülme gibi hayati tehditler içeren risklerini ortadan kaldırmamaktadır. Bu anlamda insani yardım çalışanlarının güvenliğinin sağlanmasında benimsenme fikri tek başına yeterli olamamaktadır.⁸

Korunma

Korunma ilkesi, adından da anlaşılacağı gibi, insani yardım için bulunulan bölgede gerçekleşme ihtimali yüksek olan kazaları ve riskleri azaltmak üzerine yoğunlaşmaktadır.⁹ Bu strateji, insani yardım aktörlerinin risk bölgelerinde kurşun geçirmez yelek giymesi, zırhlı araçlarla ve konvoy halinde seyahat etmesi, bilgisayarlarını şifrelemesi, emniyet kemeri takması, güvenli yerlerde kalması ve sığınakları kullanması ile kriz bölgelerinde faaliyet

göstermeden önce güvenlik eğitimi alması gibi unsurları içermektedir.¹⁰

Bu metoda göre, insani yardım aktörlerinin can güvenliklerini koruyabilmek için birtakım güvenlik ekipmanları ve iletişim araçları kullanması gerekmektedir. Yüksek güvenlikli giriş kapıları ve duvarlar, dikenli teller, güvenli odalar ve sığınaklar gibi fiziksel koruma unsurları görev yapılan bölgelere göre değişiklik gösterirken, iletişim araçları insani yardım aktörleri tarafından

Korunma ilkesi, adından da anlaşılacağı gibi, insani yardım için bulunulan bölgede gerçekleşme ihtimali yüksek olan kazaları ve riskleri azaltmak üzerine yoğunlaşmaktadır.

her zaman için kullanılması gereken ekipmanların başında gelmektedir. Bu ekipmanlar kriz bölgele-

rinde geniş alanlara yayılarak faaliyet gösteren insani yardım ekiplerinin üsleriyle devamlı olarak iletişimde kalabilmelerini sağlamaktadır. Genel olarak güvensiz bölgelerde seyahat eden insani yardım ekiplerinin saldırıya uğramadıklarına yahut herhangi bir zarar görmediklerine dair en az 30 dakikada bir merkezlerine geri bildirimde bulunmaları gerekmektedir. Bu

Çatışma ve savaş bölgelerinde belirli ölçülerde fiziksel koruma sağlamak her zaman için gereklidir. Ancak fiziksel koruyucu tedbirlerin abartılması, bölge halkının insani yardım aktörlerine ilişkin endişelerini ve tedirginliklerini de artırabilmektedir.

haber verme işlemi uzun uzadıya görüşmeler olarak anlaşılmamalıdır. Durumun normal gittiğini söyleyen kısa mesajlar bunun için yeterlidir. Bu uygulama bölgedeki ekiplerin daha koordinasyonlu bir şekilde çalışmasının önünü açmaktadır.

Öte yandan insani yardım aktörleri, bölgede maddi manevi herhangi bir zarara uğrama ihtimalinin çok yüksek olduğu durumlarda, yaşanması muhtemel olayın ve fiziki zarar göreme ihtimali bulunan yardım çalışanlarının yerini tespit etmek için de iletişim araçlarını kullanmaktadır. Bu riskleri azaltmak adına yardım için bulunulan bölgede; koruma duvarları, dikenli teller,

emniyet odaları ve barınaklar yapılmakta; insani yardım çalışanlarını suçlulardan, asi ve isyancı gruplardan, bazı devletlerin yardım çalışması yapılan bölgeye olası saldırılarından, mermilerden ve bombalardan koruyacak önlemler alınmaktadır. Özellikle çatışma ve savaş bölgelerinde belirli ölçülerde fiziksel koruma sağlamak her zaman için gereklidir. Ancak fiziksel koruyucu tedbirlerin abartılması, bölge halkının insani yardım aktörlerine ilişkin endişelerini ve tedirginliklerini de artırabilmektedir. Çünkü söz konusu tedbirler, karşılıklı güvensizliğin dışa yansımaları olarak görülebilmektedir. Nitekim, kriz bölgelerinde

yaşayan insanlar güven duymadıkları ve tam olarak ne yapmaya çalıştıklarını anlamadıkları insani yardım personeliyle iş birliğine yanaşmamakta ve onların kriz bölgelerine erişimleri konusunda kolaylık sağlamamaktadır. Bu durum, görevlilerin bölgelerde yürütmeye çalıştıkları insani yardım faaliyetlerinin yavaşlamasına sebep olabilmektedir. Kısacası insani yardım aktörlerinin bu türden fiziki tedbirlerini, yerel halkı rahatsız ve tedirgin etmeden ve tansiyonu yükseltmeden alması gerekmektedir. Bu da ancak insani yardım çalışanlarının sahaya inmeden önce birtakım güvenlik eğitimlerinden geçmesiyle mümkün olabilecek bir iştir.¹¹

İnsani yardım literatüründe bu sektörde çalışan personelin hangi eğitimleri alması gerektiğiyle ilgili standart kurallar mevcut değildir. Bu durum birçok eksikliği de beraberinde getirmektedir. İnsani yardım personelinin alması gereken güvenlik eğitimiyle ilgili bir standardın oluşturulamaması, insani organizasyonların kendi içlerinde yapısal olarak ve çalıştıkları bölgeler bakımından farklılaşmaları sebebiyledir.¹² Diğer yandan, hemen hemen bütün insani yardım örgütleri, personellerini sahaya sürmeden evvel onlara birtakım teorik kurslar aldırır. Ancak bunlar, çatışmaların dönüşen doğası yüzünden tehdit altında olan insani personelin kendini koruması için yeterli olamamaktadır. Söz konusu kursların birçoğunda, insani alanda faaliyet gösterecek

kişinin merhametli, duyarlı, şefkatli ve sabırlı olması gerektiğinin öğüdü verilmekte; güvenlik bağlamında ise insani yardım personelinin karşılaşılabilecek risklere ilişkin kısıtlı bilgilendirmeler yapılmakta; gidilecek ülkenin problemlerine dair çok genel bir şema çizilmektedir. İnsan ile ilgili yapılan çalışmalarda söz konusu hassasiyetler altın değerinde olsa bile, in-

sani yardım alanında faaliyet göstermek için sadece iyi bir kalbe sahip olmak yeterli değildir; insani yardım personelinin gidilecek bölgeyi ve o bölgenin insanını iyi okuması gerekmektedir.¹³ Kriz öncesi ve sonrası bölgede değişen dengeleri, kriz coğrafyalarına hâkim olan grupların siyasi ve iktisadi amaçlarını, küresel güçlerin çıkarlarının ne

olduğunu, sosyolojik dönüşümleri, kadın, erkek ve çocukların içerisinde bulundukları durumdan nasıl etkilendiklerini, kimlerin kimlerle iş birliği halinde olduğunu vb. birçok faktörü doğru değerlendirebilmek ve içinde olunan bağlamı anlayabilmek, bu alanda faaliyet gösteren herkes için en temel özelliklerdir. Dolayısıyla insani yardım personeline verilen güvenlik eğitimleri genelleyici değil, gidilecek ülkenin problemlerine, yukarıda bahsi geçen perspektifleri kazandıracak şekilde daha kapsayıcı olmalıdır. Bunun haricinde, birçok insani yardım kuruluşu, personelinin güvenlik bilgisini eğitimden ziyade tecrübeye dayandırmaktadır. Öyle ki, bazı insani örgütler, personellerine zaman kısıtı gibi sebeplerle ya çok az eğitim vermekte¹⁴ yahut hiçbir eğitime tabi tutmadan bölgelere göndermektedir. Bu insanlar bölgelerdeki

İnsani yardım literatüründe bu sektörde çalışan personelin hangi eğitimleri alması gerektiğiyle ilgili standart kurallar mevcut değildir.

Bu durum birçok eksikliği de beraberinde getirmektedir.

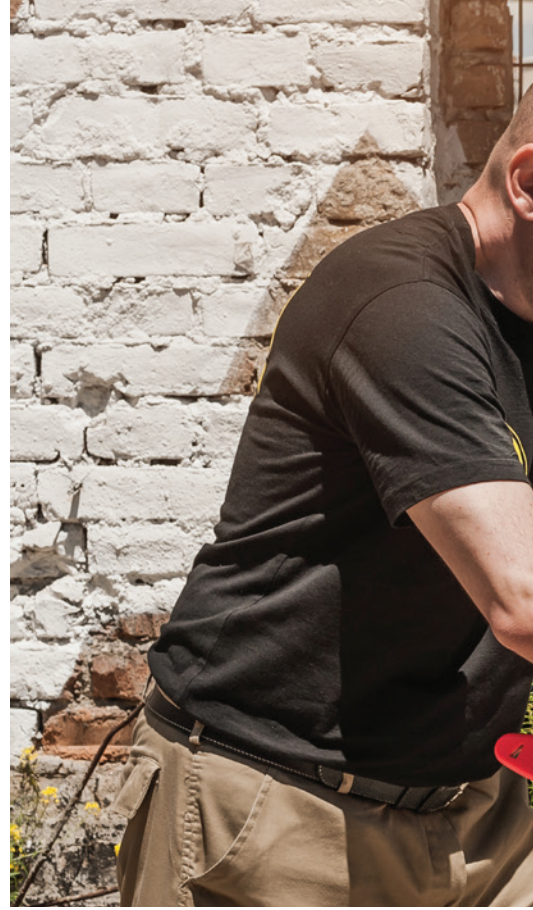
İnsani yardım personeline verilen güvenlik eğitimleri genelleyici değil, gidilecek ülkenin problemlerine, yukarıda bahsi geçen perspektifleri kazandıracak şekilde daha kapsayıcı olmalıdır.

deneyimli personel tarafından yönlendirilmektedir. Deneyimli personelin kendisinden daha deneyimsiz olan bu kişilere rehberlik etmesi beklenmektedir. İnsani yardım örgütlerinin bu stratejisi özünde iyi bir amaca hizmet etse de bu yaklaşım yardım çalışanlarını olası risklerden korumada yeterli olmayabilmektedir. Çünkü kriz bölgelerine dair herhangi bir eğitim almamış kişi, olası bir kaçırılma ya da saldırı halinde neyle karşı karşıya olduğunu ve hangi gruplarla iletişime geçmesi gerektiğini bilmediğinde, kendini koruması mümkün olamamaktadır. Bu da insani yardım personelinin yaralanmasına hatta hayatını kaybetmesine sebep olabilmektedir. Bütün bunların yaşanmaması için insani yardım örgütlerinin personellerini sahaya göndermeden evvel kapsamlı bir güvenlik eğitiminin geçirmesi gerekmektedir.

Bu kurslarda, ilk aşama olarak kişiler genel teorileri içeren dersler almalı ve gerektiğinde de sınava tabi tutulmalıdır. Daha sonrasında, insani alanda faaliyet gösterecek personele, insani yardım çalışmalarının hazırlanması ve uygulanması ile insancıl hukuk, insan hakları hukuku ve mülteci kanunlarına yönelik eğitimler verilmelidir. Bu aşamaları başarıyla tamamlayan kişiler, insani yardım personelinin pusuya düşürülmesi, kaçırılması, darp edilmesi gibi risk durumlarını içeren simülasyon eğitimlerinden de geçirilmeli, kriz bölgelerinde çalışacak kişilerin hangi baskılara ne derece dayanabilecekleri test edilmelidir.¹⁵

Bu tür eğitimler, insani yardım çalışanlarını kriz bölgelerinde karşılaşılabilecekleri sorunlara karşı hazırlayacak ve onların farkındalığını arttıracaktır. Sahaya inmeden önce eğitim almak, uluslararası insani

yardım personeline öğrendiklerini özümseme ve uygulama bilinci kazandıracak gerekli zamanı verecektir. Bu eğitimler, insani yardım personelinin psikolojik olarak göreve hazırlanmasına ve kendilerinden ne beklendiğine dair farkındalıklarının artmasına da katkı sağlayacaktır. Ayrıca eğitimler, kişilerin bireysel olarak bir çatışma ortamında çalışıp çalışamayacaklarına ve gergin güvenlik durumlarıyla başa çıkıp çıkamayacaklarına karar vermelerine de yardımcı olacaktır.¹⁶ Alınan bu eğitimler sonrasında uluslararası sahada görev yapan insani yardım çalışanları, hangi tehdit altında nasıl davranılması gerektiğine daha doğru ve hızlı karar verebilir hale gelecektir. Bu durum, insani yardım personelinin karşı karşıya kalması muhtemel tehditleri ve riskleri azaltmasa da onların kendilerini koruma kabiliyetlerini geliştirerek olası can kayıplarını ve kaçırılmaları ihtimallerini azaltacaktır. Bu anlamda, yukarıda bahsi geçen güvenlik eğitimlerinde simülasyon modelinin kullanılmasının bütün

yerel ya da uluslararası insani yardım personeli için zorunlu hale getirilmesi önem arz etmektedir.

Caydırıcılık

Caydırıcılık, herhangi bir kriz bölgesinde insani yardım aktörlerini tehdit eden gruplara legal misilleme araçlarıyla karşılık verme işidir. Bu şekilde bölgede yaşanacak muhtemel risklerin azaltılması hedeflenmektedir.¹⁷ Söz konusu strateji insani

yardım örgütleri tarafından nadir olarak ve çok istisnai kriz durumlarında kullanılmaktadır. Caydırıcı önlemler çerçevesinde, örneğin insani yardım görevlilerin korunması için silahlı muhafızlar kullanılması, yardım malzemelerinin bulunduğu

depoların ve kalınan evlerin çevresine elektrikli teller çekilmesi veya bekçi köpeklerinin kullanılması gibi tedbirler, çoğu zaman insani ilkelere ters görülmektedir. Ne var ki, bölgede görev yapan insani yardım çalışanlarının hayatını kaybetmesine sebep olacak derecede kritik durumlarda, caydırıcılık ilkesinin uygulanması kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu strateji içerisinde insani yardım kuruluşları bölgede maruz kaldıkları illegal durumları, yasa dışı iş yapan kişi ya da grupları polise

ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne bildirebilirler.

Diğer yandan, caydırıcılık stratejisi çerçevesinde bölgeye yapılan insani yardımlar da geri çekilebilmektedir. Savaş ve çatışma bölgelerinde aşırı risk altında çalışan insani yardım personeli için caydırıcılık en son kullanılacak stratejidir. Çünkü burada insani yardım örgütleri tarafından istihdam edilen yahut ev sahibi ülke tarafından kendilerine tahsis edilen silahlı güçler yardımıyla maruz kalınan riskleri azaltmak, ihtiyaç

sahiplerine ulaşmayı da olumsuz etkilemektedir. Yardım görevlilerinin canına kasteden tehditler sonucunda acil yardımların bölgeden çekilmesi de muhtaç insanların kaderine terk edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu anlamda caydırıcılık ilkesinin açıkça insani yardım organizasyonlarının ilkelerine ve hedeflerine ters düştüğü görülmektedir.¹⁸

Ayrıca alınan caydırıcılık önlemleri insani yardım faaliyeti yürütülen bölgelerde provokasyon aracına dönüşerek insani yardım görevlileri ile bölgeyi kontrol edenler arasındaki gerilim ve şiddeti arttırabilmektedir.¹⁹ Bu da yardım personelinin insani yardıma ihtiyaç duyulan bölgelere erişimini kısıtlamaktadır. Kriz bölgelerinde görev yapan insani örgütlerin caydırıcılık stratejisine ihtiyaç duyması durumu, o bölgede istenmedikleri anlamına da gelmektedir.²⁰ Bu ise, insani yardıma ihtiyaç duyan nüfus ve bölgeyi kontrol eden güçlerin, burada insani faaliyet yürüten kuruluşları kendileri için tehdit olarak gördüklerini ortaya koymaktadır.

İnsani yardım örgütlerinin muhtelif bölgelerde istenmiyor olmasının ve söz konusu stratejiyi etkin bir şekilde kullanmaya ihtiyaç hissetmesinin birçok sebebi olabilmektedir. Bunların en önemlisi ise, dünya kamuoyunda insani yardım sisteminin Batılılar tarafından domine edildiği ve insani yardım örgütlerinin de bu anlamda birilerinin maşası olduğu düşüncesidir. Kriz bölgelerindeki halklar ve ev sahibi hükümetler, bilhassa Batılı yardım kuruluşlarının

tarafsız/yansız olduğuna inanmamaktadır. Herhangi bir bağışçı devletin kendi siyasi ve iktisadi çıkarları doğrultusunda Batılı yardım kuruluşlarını her türlü casusluk, bilgi toplama gibi faaliyetlerine alet ettiği düşünülmektedir.²¹ Söz konusu bu kanaat, bölgelerde insani yardım aktörlerinin hoş karşılanmamasına ve ev sahibi devletlerin insani yardım çalışanlarına yönelik şiddet eğilimleri göstermesine sebep olmakta; bu da yardım organizasyonlarının güvenliklerini sağlayabilmek için caydırıcılık stratejisine baş vurmalarına yol açmaktadır.

Her ne kadar bu strateji insani yardım aktörleri tarafından en az kullanması gereken bir metot olsa da insani yardım çalışanlarının herhangi bir silahlı güç ve koruma olmadan bazı bölgelerde çok kolay hedef haline geldikleri gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Bu bağlamda, caydırıcılık stratejisinin insani yardım örgütleri tarafından bölgedeki tansiyonu arttırmayacak şekilde kullanılması önem arz etmektedir. İnsani yardım örgütlerine yönelik bir saldırıda, örneğin isyancı grupların kriz bölgelerine götürülen yardımları yağmalaması gibi bir ihtimal söz konusuysa ve fakat insani yardım personelinin hayatına yönelik herhangi bir tehdit mevcut değilse, sadece malzemeleri kurtarma uğruna birilerinin ölümüne neden olacak tedbirlere baş vurulmasının insani yardım için çalışan kişi ve kurumlar adına doğru bir yöntem olmayacağı muhakkaktır.

Sonuç

Kriz bölgelerindeki acıları dindirmek maksadıyla görev yapan insani yardım ekipleri, çalışmalarını büyük riskler altında sürdürmektedir. Bilhassa insan eliyle oluşturulan krizlerle birlikte şiddetin değişen her türüne maruz kalan yardım çalışanlarının güvenliğinin bir şekilde temin edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda birçok görüş ortaya atılmıştır. Güvenlik üçgeni stratejisi de bunlardan biridir. “Korunma”, “kabullenilme ya da benimsenme” ve “caydırıcılık” şeklinde kategorize edilen güvenlik üçgeni, insani yardım personelinin maruz kaldığı kaçırılma, öldürülme

ve yaralanma gibi şiddet eylemlerini önleme ve/veya azaltma amacı gütmektedir. Bu anlamda kabullenilme ya da benimsenme, insani yardım personelinin bölge halkının kalbini ve saygısını kazanması olarak ifade edilebilmektedir. Burada insani yardım çalışanlarının yapması gereken en önemli şey, insani sektörün ilkelere bağlı kalmak

“Korunma”, “kabullenilme ya da benimsenme” ve “caydırıcılık” şeklinde kategorize edilen güvenlik üçgeni, insani yardım personelinin maruz kaldığı kaçırılma, öldürülme ve yaralanma gibi şiddet eylemlerini önleme ve/veya azaltma amacı gütmektedir.

ve bölge insanıyla sıcak ilişkiler geliştirmektir. Bu, orada yaşayan insanlarla aynı sofrayı paylaşmakla sağlanabileceği gibi bölgenin caddelerinde dolaşarak kişilerle bire bir temasa geçilmesiyle de sağlanabilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, kriz bölgelerinde birden fazla grubun bulunduğu ve her gruba eşit mesafede tavır alınması gerektiğidir. Aksi halde insani yardım çalışanlarının cana yakın ve içten tavırları bölgelerdeki muhataplar tarafından yanlış anlaşılma riski taşımaktadır. Ayrıca bölgeye giden insani yardım personelinin orada yaşayan halkın sıkıntılarını iyi analiz etmesi ve bu sıkıntıların çözümünde yerel koşullara uygun politikalar geliştirmesi de önem arz etmektedir. Bu politikalar içerisinde insani yardımın niteliği ve niceliği de büyük rol oynamaktadır. Her toplumun nevi şahsına münhasır özellikleri olduğu bilinciyle hareket etmesi gereken insani yardım çalışanları, bulunan coğrafyaların kendine has ihtiyaçlarına cevap verecek insani yardımlar yapılması konusunda kamuoyunda önyak olmalıdır.

Korunma yöntemi ise işin daha çok teknik kısmıdır. Burada insani yardım personeli, görev yapacağı süre zarfında bölgede yaşanacak bütün zorluklara karşı hazırlıklı olmayı öğrenmelidir. Bu hazırlıklar, coğrafyanın sosyolojisine, antropolojik yapısına hâkim olmanın yanı sıra tarihsel süreç içinde söz konusu bölgede ortaya çıkan grupların siyasi ve iktisadi maksatlarının iyi anlaşılması ve doğru analizler yapılmasını da

gerektirmektedir. Aynı zamanda, bu tür kriz coğrafyalarına gitmeden evvel alınması gereken güvenlik eğitimleri de insani yardım personelinin korunma stratejisini hakkıyla uygulayabilmesinde önemlidir.

En son baş vurulacak metotlardan olan caydırıcılık ise, işin daha çok muhtemel saldırılara karşı korunma önlemleri ayağı ile alakalıdır. Bölge içerisindeki kişilere doğrudan ya da dolaylı olarak zarar verme ihtimali içerdiğinden caydırıcılık stratejisi insani yardım örgütleri tarafından pek tercih edilmemektedir/edilmemelidir. Ayrıca bu tür önlemler bölgedeki silahlı gruplar ve ev sahibi hükümetlerin güvenlik güçleriyle insani yardım örgütleri arasındaki gerilimi de arttıracığından, uygulanma sınırlarının iyice belirlenmesi gerekmektedir. İnsani yardım personelinin içinde bulunduğu tehlike hali dikkate alındığında bu stratejinin göz ardı edilmemesi ve uygun şekilde kullanılması gerektiği anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak yukarıda bahsedilen stratejilerin her biri bir diğeri olmadan, insani yardım görevlilerinin maruz kaldığı riskleri azaltmada ve insani görevlerini hakkıyla yerine getirebilmelerini kolaylaştırır. Bu anlamda her strateji, insani yardım çalışanlarının güvenliğinin artırılmasında kilit rol oynamaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken tek husus; her bir stratejiyi uygularken kararında davranmak, tedbiri elden bırakmamak ve aşırıya kaçmamaktır.

Sonnotlar

1. Sarah Collinson&Samir Elhawary, *Humanitarian Space: A Review of Trends and Issues*, Overseas Development Institute, 2012, HPG report 32, s. 5.
2. Aid Worker Security Report, "Host States and Their Impact on Security for Humanitarian Operations", Humanitarian Outcomes, 2012, s. 1.
3. Aid Worker Security Report, "Behind the attacks: A look at the perpetrators of violence against aid workers", Humanitarian Outcomes, 2017, s. 1.
4. Koenraad Van Brabant, "Mainstreaming the Organisational Management of Safety and Security", A review of aid agency practices and a guide for management, 2001, HPG report 9, Overseas Development Institute, s. 26.
5. Karoline R. Eckroth, "The Protection of Aid Workers, Principled Protection and Humanitarian Security in Darfur, Security in Practise", NUPI working paper 770, s. 25.
6. Eckroth, "The Protection of Aid...", ss. 26-27.
7. Adam K. Childs, "Cultural Theory and Acceptance-Based Security Strategies for Humanitarian Aid Workers", *Journal of Strategic Security*, Vol. 6, s. 65.
8. Fredirick M. Burkle, "Anatomy of an Ambush: Security Risks Facing Humanitarian Assistance", *Disaster*, Vol. 29, 2005, ss. 26-27.
9. Childs, "Cultural Theory and Acceptance...", s. 65.
10. Van Brabant, "Mainstreaming the Organisational...", ss. 26-27.
11. Eckroth, "The Protection of Aid...", s. 27.
12. Koenraad Van Brabant, "Security Training: Where are we now?", 1999, *Forced Migration Review*, s. 7, <http://www.fmreview.org/sites/fmr/files/FMRdownloads/en/security-at-work/vanbrabant.pdf>
13. Eckroth, "The Protection of Aid...", s. 28.
14. Van Brabant, "Security Training...", s. 8.
15. Eckroth, "The Protection of Aid...", ss. 28-29.
16. Eckroth, "The Protection of Aid...", s. 30.
17. Van Brabant, "Mainstreaming the Organisational...", s. 26.
18. Childs, "Cultural Theory and Acceptance...", s. 65.
19. Eckroth, "The Protection of Aid...", s. 31.
20. Van Brabant, "Mainstreaming the Organisational...", ss. 26-27.
21. Abby Stoddard, Adele Harmer, Victoria Di Domenico, "Providing aid in Insecure environments: 2009 Update", Trends in violence against aid workers and operational response, Humanitarian Policy Group, 34, ss. 5-6.

İNSAMER
İHH İNSANI VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

İnsani Yardımda Güvenlik Üçgeni:

“Kabullendirme,
Korunma,
Caydırıcılık”

Nuhun Gemisi

Sayfa Tasarım: Fatih Hacıoğlu

Baskı: Pelikan Basım Maltepe Mh. Gümüşsuyu Cd.

Odin İş Merkezi No. 28/1 Topkapı-İSTANBUL

Şiddet olayları dünya genelinde her geçen gün artıyor. İnsan eliyle oluşturulan yahut doğal felaketler sebebiyle vuku bulan insani krizlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan iç çatışmalar ise, insanların maddi manevi mağduriyetlerine yol açıyor. Bu mağduriyetlerden ötürü meydana gelen yaraların sarılması ve acıların dindirilmesi noktasında da insani yardım kuruluşlarına büyük görevler düşüyor. Ancak kriz yaşanan bölgelerde ortaya çıkan sorunların çözümü amacıyla çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşu çalışanları da türlü şiddet olaylarına maruz kalıyor. Bu raporda, insani yardım çalışanlarının karşı karşıya kaldığı hayatı riskleri azaltma ve tehditleri ortadan kaldırma amacıyla ortaya atılan “kabullendirme”, “korunma” ve “caydırıcılık” gibi kavramlarla ifade edilen üçlü güvenlik stratejisi ele alınıyor.